

นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

INNOVATIVE KNOWLEDGE MANAGEMENT IN PREPARATION
OF HOUSEHOLD ACCOUNTS BASED ON THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY TO ENHANCE KNOWLEDGE
SUSTAINABILITY OF SAI YAO COMMUNITY, THALUNG LEK,
MEUANG, BURIRAM

ผกามาศ บุตรสาลี^{1*}, สุพัตรา รักการศิลป์², แก้วมณี อุทิรัมย์³

Pakamat Butsalee^{1*}, Supatra Rakarnsin², Kaewmanee Utiram³

^{1*, 2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 31000 ประเทศไทย

^{1*, 2}Assistant Professor Dr., ³Assistant Professor, Faculty of Management Sciences, Buriram Rajabhat University, Buriram Province, 31000, Thailand

E-mail address (Corresponding author): *mon-noi@hotmail.com (Author): Supatrak@gmail.com; kaewmanee_acc20@hotmail.com

รับบทความ : 14 มิถุนายน 2564 / ปรับแก้ไข : 5 พฤศจิกายน 2564 / ตอบรับบทความ : 20 ธันวาคม 2564

Received : 14 June 2021 / Revised : 5 November 2021 / Accepted : 20 December 2021

DOI : <https://doi.org/10.14456/nrru-rdi.2022.8>

ABSTRACT

To support the community to increase their incomes and to be independent, this study aimed to provide them with an accounting knowledge in integrated research in order to create and assess innovations in household accounting knowledge management based on Sufficiency Economy Philosophy (SEP) of Sai Yao Community, Talung Lek Subdistrict, Mueang District, Buriram Province. The target participants of 30 households were selected by a specific group of accountants and teaching accountants. Documents and in-depth interviews with an unstructured interview form were conducted to create an innovative model. Then, group discussion involving brainstorming using a fishbone model was employed to create an innovative model and manual, whose appropriateness was assessed using an assessment form with a high consistency value. Data were analyzed by the descriptive statistics of mean and standard deviation. The results showed that there were 6 components of innovative knowledge management in household accounting: 1) understanding, 2) training, 3) household auditing, 4) monitoring, 5) building a working network, and 6) analyzing. Also, 10 elements were included in the manual: 1) data source, 2) occupational group, 3) knowledge management process, 4) goals, 5) guidelines for creating a household account book format, 6) methods for household account recording, 7) household incomes, 8) household expenditures, 9) household account book, and 10) suitability of utilization. Thus, the overall appropriateness of the model and manual was at a high level. As a result, the community members recognized their profits and clearer spending patterns, that can reduce their unnecessary expenses and increase savings.

Keywords : Innovation, Knowledge management, Household accounting, Sufficiency economy philosophy

บทคัดย่อ

การสนับสนุนชุมชนให้สามารถสร้างรายได้และยืนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยการให้ความรู้ทางบัญชีในการวิจัยแบบผสมผสานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายด้วยการเลือกแบบเจาะจงเป็นกลุ่มผู้ทำบัญชีและทำหน้าที่สอนบัญชีครัวเรือน 30 คน ทำการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรม จากนั้นใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกการจัดเวทีระดมสมองแบบสนทนากลุ่มโดยใช้โมเดลก้างปลา นำข้อมูลที่ได้มาสร้างรูปแบบนวัตกรรมและคู่มือ

ทำการประเมินความเหมาะสมโดยใช้แบบประเมินที่มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจ 2) การจัดอบรม 3) การสอบบัญชีครัวเรือน 4) การกำกับติดตาม 5) การสร้างเครือข่ายการทำงาน และ 6) การวิเคราะห์ข้อมูล และได้คู่มือที่มีองค์ประกอบ 10 รายการ คือ 1) ที่มาข้อมูล 2) ข้อมูลกลุ่มอาชีพ 3) กระบวนการจัดการความรู้ 4) เป้าหมาย 5) แนวทางการสร้างรูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือน 6) วิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือน 7) ประเภทของรายได้ในครัวเรือน 8) ประเภทของรายจ่ายในครัวเรือน 9) รูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือน และ 10) ความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้ชุมชนรับรู้กำไรและการใช้จ่ายที่ชัดเจน สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : นวัตกรรม, การจัดการความรู้, การจัดทำบัญชีครัวเรือน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงบริบทในหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ และส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน และสังคม ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มีการกำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งมีเป้าหมายของการพัฒนา คือ คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนาเป็นการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างวัด บ้าน โรงเรียนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สนับสนุนให้คนในสังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากประเทศมีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาไปสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) (Office of the National Economic and Social Development Council, 2014, online) โดยมีความรู้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคน ตามแนวคิดด้านการจัดการความรู้จะเริ่มจากการจัดการบนฐานความรู้ (Knowledge-based management) การนำองค์ความรู้มาแบ่งกันใช้ (Knowledge sharing) เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยสมาชิกขององค์กรเป็นบุคคลที่เรียนรู้ (Learning person) (Pintakaewm & Phokhathong, 2015, p. 87) ซึ่งในสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับกำลังประสบกับปัญหามากมายหลายอย่าง โดยเฉพาะประชาชนระดับรากหญ้าที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ กำลังเผชิญกับปัญหาความยากจน ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจน (Jaensirisak & Pahununto, 2011, p. 2) โดยนโยบายที่สำคัญของภาครัฐคือ การมุ่งเน้นพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงมีการทุ่มงบประมาณ ตลาดจนส่งหน่วยงานภาครัฐในแต่ละภาพส่วนเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาในแต่ละตำบล แต่ละชุมชนหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ และเป็นการวางรากฐานให้ชุมชนในแต่ละตำบล หมู่บ้าน สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยมีจุดเน้นที่การพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนหรือตำบล และเพื่อมุ่งแก้ปัญหาความยากจนของคนในชุมชนหรือตำบลนั้น การสร้างองค์ความรู้เป็นกลไกหนึ่งในการที่จะเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้ ซึ่งเริ่มจากการสร้างองค์ความรู้ทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการงานอาชีพ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนหรือตำบลยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี (Langkhunsan, 2011, pp. 373-377)

การที่ภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเอง และมีการออมทรัพย์ ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดการผลิตที่ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ของคนในชุมชนต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจถึงแนวคิดพระราชปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำมาใช้จนเป็นวิถีชีวิตได้ (Peuchthonglang & Namwongprom, 2013, pp. 1-6) ซึ่งการจัดทำบัญชีครัวเรือนถือว่าเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของคนในชุมชน ดังเช่นชุมชนสายยาว ตำบลลุดเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากเป็นชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด และได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวไหม ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนให้เป็นชุมชนต้นแบบทางด้านการเกษตร อีกทั้งยังเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวด้านการเกษตรที่ยาวที่สุดในโลก โดยมีความยาว 3 กิโลเมตร ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจภายในชุมชน ซึ่งสองข้างทางเต็มไปด้วยวิถีการเกษตรที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณที่มีความงามของธรรมชาติ และปัจจุบันชุมชนสายยาวยังส่งเสริมรายได้ของชุมชนที่มาจากฐานการเรียนรู้ อาทิเช่น ฐานการแปรรูปน้ำตาลปึกจากน้ำอ้อย ฐานการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ฐานการจัดทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนั้นชุมชนยังมีการจัดทำ “โครงการเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เป็นโครงการที่ทำให้ชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้านความรู้ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ การพัฒนาภาคเกษตรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนที่ทำให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน (Moonwundee, 2016, p. 3) และจากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบบัญชีชุมชนบ้านโนนศิลา ซึ่งเป็นชุมชนในพื้นที่ตำบลลุดเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ชุมชนมีรายรับประมาณปีละ จำนวน 482,279.92 บาท ซึ่งรายรับของชุมชนมาจากการทอผ้าไหม การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา การปั้นกระถาง การเผาถ่าน และรายได้จากโฮมสเตย์ และรายจ่ายประมาณปีละ จำนวน 398,374.62 บาท รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นการจ่ายค่าศึกษาบุตร ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า การจ่ายชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายในการบริโภค และสมุดบัญชีของกลุ่มโดยรายรับ จำนวน 321,149.75 บาท มาจากการแปรรูปน้ำตาลปึกจากน้ำอ้อย การทอผ้า การแปรรูปผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ รายจ่าย จำนวน 148,302.50 บาท ซึ่งรายจ่ายเป็นการจ่ายค่าแรงงาน ค่าตอบแทนให้กับกลุ่มสมาชิก และค่าวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น สภาพทั่วไปของการจัดบันทึกบัญชีของชุมชน ชุมชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ และมีการจัดตั้งหัวหน้ากลุ่มที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นประธานกลุ่มฐานการเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มสอนและแนะนำการจัดทำบัญชีครัวเรือนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนศิลา กลุ่มสอนและแนะนำการจัดทำบัญชีอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) สอนและแนะนำการจัดทำบัญชีโครงการ “ชุมชนคนรักการทำบัญชี” ซึ่งมีสมาชิกที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มและเกษตรกรทั่วไป จำนวน 20,895 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางด้านการจัดทำบัญชีของชุมชน (Butsalee, Worarit, & Karin, 2016, p. 18)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยดำเนินการศึกษาการจัดการความรู้ ประเมินการจัดการความรู้ และสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนสายยาว ตำบลลุดเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เป้าหมายที่ 2 คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มศักยภาพด้วยการนำองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ในชุมชนท่องเที่ยวไหมของจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ประโยชน์การวิจัย

1. ได้ข้อมูลความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสายยาวนำไปใช้เป็นแนวทางการในการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย
2. ได้กระบวนการในการสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืน
3. เกิดนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน
4. ได้คู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ได้ผลการประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมในการนำมาพัฒนาเป็นคู่มือสมุดบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ชุมชนสายยาวสามารถนำไปใช้ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge management) เป็นการจัดการความรู้ที่สามารถยกระดับความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา โดยมีกระบวนการที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการเพิ่มมูลค่าหรือคุณค่าของกิจการขององค์กร กลุ่มบุคคล หรือเครือข่ายของกลุ่มหรือองค์กร ประกอบด้วย 1) การขุดค้นและรวบรวมความรู้ คัดเลือกเอาไว้เฉพาะความรู้ที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์ทั้งจากภายในองค์กร และจากภายนอกองค์กร นำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และความเหมาะสมกับบริบทของสังคมและองค์กร ถ้าเหมาะสมก็ดำเนินการปรับปรุง 2) การจัดหมวดหมู่ความรู้ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน 3) การจัดเก็บความรู้เพื่อให้ค้นหาได้ง่าย 4) การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ 5) การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ 6) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อยกระดับความรู้ 7) การสร้างความรู้ใหม่ 8) การประยุกต์ใช้ความรู้ และ 9) การเรียนรู้จากการใช้ความรู้ (Panich, 2016, online; Chakphithak, 2009, p. 48) ซึ่งประพนธ์ ผาสุกยัต ได้เปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนกับปลาหัวหนึ่งที่มี 3 ส่วน หรือที่เรียกว่า “โมเดลปลาหัว” (Phasukyot, 2006, p. 22) ประกอบด้วย 1) ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision : KV) หมายถึง ส่วนที่เป็นเป้าหมายวิสัยทัศน์ หรือทิศทางของการจัดการความรู้ โดยก่อนที่จะทำกิจกรรมจัดการความรู้ ต้องตอบให้ได้ว่า “เราจะทำ KM ไปเพื่ออะไร” 2) ส่วนตัวปลา (Knowledge Sharing : KS) เป็นส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญซึ่ง “คุณอำนวย” จะมีบทบาทในการกระตุ้นให้ “คุณกิจ” ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัว “คุณกิจ” ออกมาแบ่งปันให้กับเพื่อนร่วมงาน พร้อมอำนวยความสะดวกให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบ “สุนทรียสนทนา” และ 3) ส่วนหางปลา (Knowledge Assets : KA) เป็นส่วนของคลังความรู้ หรือชุมชนความรู้ ที่ได้จากการเก็บสะสม

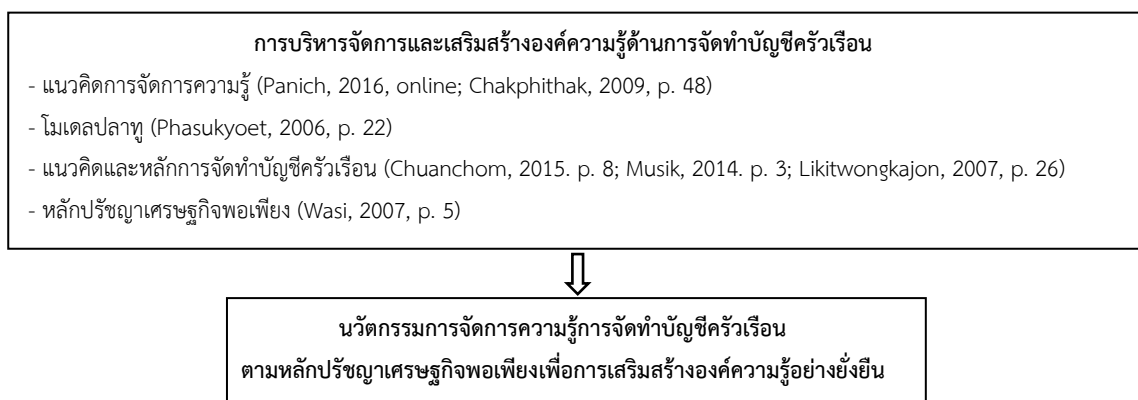
และนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยี นำความรู้ที่เด่นชัดไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยน
หมุนเวียนใช้ระหว่างกันต่อไป เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม
องค์ความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน การสร้างการมีส่วนร่วม การจัดการด้านระบบเศรษฐกิจ และผลการดำเนินงาน
ของการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการค้นหาทุนทางสังคม เช่น ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการจดบันทึกทางการเงินรายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น
ในชีวิตประจำวัน โดยข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสามารถบอกสถานะรายได้ ฐานะรายจ่าย รู้ถึงการใช้จ่ายอย่างไร
ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของครัวเรือนและฐานะการเงินของครัวเรือนตลอดจนสามารถ
นำข้อมูลมาวางแผนใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดการออมการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดคุ้มค่า
ไม่ฟุ่มเฟือย โดยนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาเพื่อวางแผนทางการเงินของครัวเรือนในอนาคต และนำไปสู่การออมในที่สุด
เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม (Chuanchom, 2015, p. 8;
Musik, 2014, p. 3) และหลักการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการแสดงหรือบันทึกจำนวนเงินรับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน
โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-รายจ่าย และจำนวนเงินบัญชีครัวเรือนมีทั้งแบบบันทึกอย่างง่ายและแบบบันทึก
ที่ซับซ้อน เช่น การสำรวจข้อมูลครัวเรือนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ให้การสนับสนุนโดยขอความร่วมมือจากเกษตรกร ให้บันทึกบัญชีครัวเรือน บัญชีครัวเรือนเป็นหนึ่งในน้อมนำ
แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันมาถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
จากระดับปัจเจกชนสู่ระดับ ชุมชนผ่านกระบวนการแผนแม่บทชุมชน โดยมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร
และพัฒนาเป็นบัญชีของหมู่บ้านและชุมชน (ระดับตำบล) หลังจากนั้นชุมชนจึงนำไปสู่การปฏิบัติ การ
ทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ประจำวันของครัวเรือน นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนควร
แบ่งเงินส่วนหนึ่งนำไปฝากธนาคารทุก ๆ เดือน เพื่อเก็บไว้เป็นเงินออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น บัญชีครัวเรือนสามารถ
จัดทำได้หลายรูปแบบ แต่อย่างน้อยต้องมีการบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่ายปกติเป็นตาราง 5 ของ ประกอบด้วย ของ
แรกวัน เดือน ปี เพื่อบันทึกวันที่เกิดรายการนั้น ของที่สองรายการเพื่อบันทึกเหตุการณ์ ของที่สามรายรับ เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับ ของที่สี่รายจ่าย เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่จ่ายออกไป และช่องสุดท้าย ยอดคงเหลือเป็น
ช่องสรุป ยอดเงินคงเหลือในแต่ละวัน (Likitwongkajon, 2007, p. 26)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักการของประเวศ วะสี (Wasi, 2007, p. 5)
คือ พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2)
จิตใจพอเพียง ทำให้รัก และเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การ
อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้ง
สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็งจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น
ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ และ
ปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่
กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงควรสัมพันธ์ และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมจึง
จะมั่นคง และ 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขี้อวดแต่ยวดยิบ แบบกะทันหัน เดี่ยวดงงานไม่มีเงินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนั้น
ประสาหมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิฉะ
เศรษฐกิจที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยนำมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed methods research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้ทำบัญชีและทำหน้าที่สอนบัญชีครัวเรือนของชุมชนสายยาว ตำบลลุมพุก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น จึงทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ทำบัญชีและทำหน้าที่สอนบัญชีครัวเรือนของชุมชนสายยาว ตำบลลุมพุก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยและมีการจดบันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือนครบถ้วน และต่อเนื่อง จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured interview) เพื่อศึกษาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ได้แก่ ข้อมูลการจดบันทึกครัวเรือนของผู้ที่มีความรู้ด้านการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนภายในชุมชน แหล่งที่มาของรายได้-รายจ่าย ลักษณะการประกอบอาชีพของคนในชุมชน และรูปแบบที่ใช้ในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และแบบประเมินความเหมาะสมรูปแบบนวัตกรรมและคู่มือการจัดการความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือน มีลักษณะเป็นแบบอัตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ 1 คะแนน หมายถึงน้อยที่สุด 2 คะแนน หมายถึงน้อย 3 คะแนน หมายถึงปานกลาง 4 คะแนน หมายถึงมาก และ 5 คะแนน หมายถึงมากที่สุด (Srisa-ard, 2011, p. 121) ซึ่งได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ตามเกณฑ์ให้คะแนน +1 คือเหมาะสมสอดคล้อง 0 คือไม่แน่ใจ และ -1 คือไม่สอดคล้อง นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายเพื่อหาค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามตามสูตรของทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน (Pusriaon, 2018, p. 137) พบว่า ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) กับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview technique) ในรูปแบบการจัดเวทีระดมสมองด้วยการสนทนากลุ่ม (Focused group) ตั้งเดือนธันวาคม 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2561 มีดังนี้

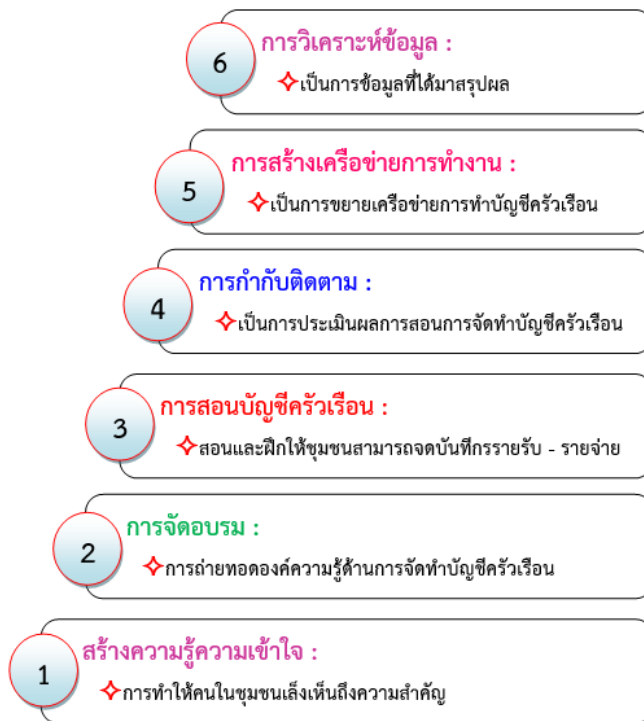
1. การศึกษาข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2560
2. การจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในรูปแบบการจัดเวทีระดมสมองโดยใช้วิทยากร กระบวนการในการถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2561
3. การคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมองค์ความรู้ที่ยั่งยืน ในรูปแบบการจัดเวทีคืนข้อมูล เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2561
4. การสร้างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืน ในรูปแบบการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนโดยร่วมกัน สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นคู่มือการจัดการความรู้ด้านบัญชีครัวเรือนจากความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้โมเดลปลาหัวประกอบด้วย 1) หัวปลา คือกลุ่มเป้าหมายมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ตัวปลา คือการสร้างกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) หางปลา คือสิ่งที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อค้นหาศักยภาพด้านบริบท การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม ร่วมกับองค์ความรู้ในการจัดทำบัญชีของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการด้านระบบเศรษฐกิจในชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของกิจกรรมร่วมกัน เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561
5. การนำแบบประเมินมาใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่นำมาสร้างรูปแบบ และคู่มือ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น และวิเคราะห์ความคิดเห็นด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (Srisa-ard, 2011, p. 103) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึงเหมาะสมน้อยที่สุด 1.51-2.50 หมายถึงเหมาะสมน้อย 2.51-3.50 หมายถึงเหมาะสมปานกลาง 3.51-4.50 หมายถึงเหมาะสมมาก และ 4.51-5.00 หมายถึงเหมาะสมมากที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลถลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ดังภาพ 2

ภาพ 2 นวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

จากภาพ 2 พบว่า ชุมชนสายยาวมีการสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตามขั้นตอน ดังนี้คือ 1) มีผู้นำที่เข้มแข็งและมียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน 2) มีการสรุปบทเรียนความเข้มแข็งจากผู้นำ 3) การจัดเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การสังเคราะห์บทเรียนเป็นองค์ความรู้ 5) การนำบทเรียนไปปรับปรุงการทำงานของชุมชน และ 6) การพัฒนาและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ซึ่งสามารถกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนได้ตามโมเดลปลาหัว ดังนั้น

1. หัวปลา คือ มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป้าหมายของการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนสายยาว เพื่อ 1) สร้างเครื่องมือให้กับชุมชนและบุคคลที่สนใจในการนำคู่มือไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) เป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับคนในชุมชนและบุคคลที่สนใจ 3) เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากกลุ่มบุคคลที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาเป็นองค์ความรู้ของชุมชน และ 4) เป็นการใช้ประโยชน์จากความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชน

2. ตัวปลา คือ การสร้างกิจการที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมในการดำเนินงาน ดังนี้คือ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่ทำให้คนในชุมชนมองเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน 3) การสอนจัดทำบัญชีครัวเรือน 4) การกำกับติดตามการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน 5) การสร้างเครือข่ายการทำงานด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ 6) รวมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3. หางปลา คือ สิ่งที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน สำหรับการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนสิ่งที่ได้ ประกอบด้วย 1) คู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ชุมชนมองเห็นสถานการณ์ความเข้มแข็งในชุมชนที่สามารถสร้างเครือข่ายด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และ 3) มีการนำคู่มือด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอื่น ๆ

ผลการประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนสายยาว ตำบลลุดเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความเหมาะสมของคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนชุมชนสายยาว ตำบลลุดเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

รายการประเมินความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ที่มาข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนสายยาว	4.00	0.74	มาก
2. ข้อมูลกลุ่มอาชีพในชุมชนสายยาว	3.87	0.63	มาก
3. กระบวนการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง	3.77	0.68	มาก
4. เป้าหมายของการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.73	0.64	มาก
5. แนวทางการสร้างรูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือนของชุมชน	3.83	0.75	มาก
6. วิธีการบันทึกการรับ-จ่ายในสมุดบัญชีครัวเรือน	3.90	0.71	มาก
7. ประเภทของรายรับในครัวเรือน	3.93	0.74	มาก
8. ประเภทของรายจ่ายในครัวเรือน	4.10	0.71	มาก
9. รูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือน	4.00	0.74	มาก
10. ความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายในชุมชน	3.80	0.71	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	3.90	0.56	มาก

จากตาราง 1 พบว่า คู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืน มีความเหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) พิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ประเภทของรายจ่ายในครัวเรือน ($\bar{X}=4.10$) ที่มาข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนสายยาว และรูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับเท่ากัน ($\bar{X}=4.00$) และประเภทของรายรับในครัวเรือน ($\bar{X}=3.93$)

อภิปรายผล

การสร้างนวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลลุดเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีกระบวนการสร้างโดยผ่านการกระบวนการมีส่วนร่วม 6 องค์ประกอบ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนสำหรับการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนคือคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนที่ทั้ง 10 รายการ สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนได้มองเห็นสถานการณ์ความเข้มแข็งในชุมชนที่สามารถสร้างเครือข่ายด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และมีการนำคู่มือด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอื่น ๆ เนื่องจาก

การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือนเป็นการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่เกิดจากความเข้มแข็งมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับคนในชุมชน พร้อมทั้งเป็นการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไป ดังเช่นรูปแบบฟอร์มเอกสารทางการบัญชีในงานวิจัยของจินดา จอกแก้ว (Jokkaew, 2016, p. 22) พบว่ามี 13 รายการ คือ 1) รายงานต้นทุนงานก่อสร้าง 2) ใบสรุปการจ่ายเงินเดือนและค่าแรง 3) ทะเบียนคุมเช็ค 4) สมุดเงินสดจ่าย 5) สมุดเงินสดรับ 6) สมุดจดเวลาทำงาน 7) ทะเบียนทรัพย์สินถาวร 8) บัญชีทรัพย์สินถาวร 9) รายการซ่อมและบำรุงรักษา 10) ใบเบิกสินทรัพย์ 11) ใบสำคัญรับเงิน 12) ใบสำคัญจ่ายเงิน และ 13) ใบสั่งซื้อ ซึ่งการพัฒนาแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ชุมชนสนใจการบันทึกบัญชีครัวเรือนตามรูปแบบสมุดบัญชีของ นักวิจัยโดยการแยกค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากกัน และการนำแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการใช้จ่ายเงิน ทำให้ชุมชนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และมีเงินออมมากขึ้น การทำบัญชีทุกวันเพราะจะได้รู้กำไรใช้จ่ายในบัญชีครัวเรือนที่ชัดเจน ทำให้รู้ว่ารายจ่ายของครอบครัวส่วนมากมาจากรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนธิญา สุวรรณราช (Suwannaraj, 2016, p. 154) พบว่า 1) การสร้างความตระหนักและการยอมรับถึงประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ชุมชนมองเห็นถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือนและประโยชน์ที่จะได้รับการบันทึกบัญชี 2) การสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือน ได้แก่ สร้างเป้าหมายร่วมกัน การนำความรู้เดิมและความรู้ใหม่มาร่วมกันออกแบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงและประเมินประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน 3) การสร้าง “ชุดความรู้บัญชีครัวเรือน” ซึ่งเป็นชุดความรู้ที่ได้จากองค์ความรู้ของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงแนวทางในพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียน การเผยแพร่แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์เครดิตยูเนียนสาขาอื่น ๆ และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปพัฒนาต่อยอดแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่นของตนเอง

นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายในชุมชนสายยาวมีความคิดเห็นว่าคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้อย่างยั่งยืนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดทำคู่มือด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนซึ่งเกิดจากองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้มีการนำไปใช้ในการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ (Chaipinchana, 2014, p. 37) พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคือการส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างแรงจูงใจ และการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยในงานวิจัยของอำพร ปินตาแก้ว และธรรมนุญ พ็อคำทอง (Pintakaew & Phokhathong, 2015, p. 87) ยังพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินความรู้ขององค์กร ด้านการนำความรู้ไปใช้ด้านการจัดหาความรู้ ด้านการกำหนดเป้าหมายของความรู้ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการระบุงค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ด้านการพัฒนาความรู้แก่องค์กร ด้านการจัดเก็บความรู้และด้านการเผยแพร่ความรู้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ สำหรับปัญหาที่พบคือ คณะกรรมการและผู้ปฏิบัติงานในกองทุน มีอายุค่อนข้างมากส่งผลต่อความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการเข้าถึงการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน ระเบียบและการจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนสายยาวควรนำผลที่ได้จากการศึกษานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน
2. ผู้นำชุมชนควรนำคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นนโยบายในการกำหนดให้คนในชุมชนได้ใช้การจัดบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเงินภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประเมินประสิทธิภาพของคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการพัฒนาคู่มือให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคู่มือการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดทำขึ้นกับสมุดบัญชีครัวเรือนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือให้มีความเหมาะสมเพิ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561

เอกสารอ้างอิง

- Butsalee, P., Worarit, T., & Karin, K. (2016). To Study Participatory of Accounting System of the Silk Weaving Community in Ban Non Sila, Tambol Thalung Lek, Muang Buriam, Buriam Prvince. *Journal of Research and Development Buriam Rajabhat University, Special Issue*, 14-20. (In Thai)
- Chaipinchana, P. (2014). Development of Household Accounting System Under Sufficiency Economy Philosophy with Participation of Community, Nong Pa Krung Sub- district, Muang District, Chiang Mai Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 2(1), 37-48. (In Thai)
- Chakphithak, N. (2009). *Knowledge Management Theory*. Chiang Mai : Chiang Mai University. (In Thai)
- Chuanchom, J. (2015). *Guidelines for Promoting Household Accounting for Students in Rajabhat University*. Research Report. Suan Dusit University, Bangkok. (In Thai)
- Jaensirisak, S., & Pahumunto, S. (2011). Accounting System Development for OTOP in Ubon Ratchathani. *Journal of MIS of Naresuan University*, 6(1), 1-15. (In Thai)
- Jokkaew, J. (2016). Cognitive Management of Accounting and Finalcial Management for Bangbua building contractor business unit, Bang Khen, Bangkok. *Area Based Development Research Jouanl*, 8(1), 22-41. (In Thai)

- Langkhunsaen, S. (2011). Development of Accounting System Applied to the Participation of Community Shops, Tambol San Don Kaew, Amphur Maetha, Lampang Province. In *The Graduate Research Conference (12th ed)* (pp. 373-377). Khon Kaen University, Khon Kaen. (In Thai)
- Likitwongkajon, N. (2007). Households Accounting : Tools to Sufficiency Economy. *Journal of Academic Services Khon Kaen University*, 15(3), 25-29. (In Thai)
- Musik, N. (2014). The Effect of Household Accounting Efficiency on the Quality of Life Under the Sufficiency Economy Philosophy of Famers in Maha Sarakham Province. *Journal of Graduate School of Commerce-Burapha Review*, 9(1), 45-58. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2014). *Human and Social Development*. Retrieved September 4, 2016, from <http://social.nesdb.go.th/social> (In Thai)
- Panich, V. (2016). *Knowledge Management: KM (Definition to Perform)*. Retrieved September 4, 2016, from http://kmi.trf.or.th/Document/AboutKM/About_KM.pdf (In Thai)
- Peuchthonglang, P., & Namwongprom, A. (2013). Strong Community Livable Society, Sustainable Economy. *Journal of Community Development and Life Quality*, 1(3), 1-6. (In Thai)
- Phasukyoet, P. (2006). *Knowledge Management*. Bangkok : Yaimai Creative Group. (In Thai)
- Pintakaewm, A., & Phokhathong, T. (2015). Knowledge Management of Community Welfare Fund in Saraphi Sub-district, Amphoe Saraphi, Chiang Mai Province. *Journal of Management and Marketing*, 2(1), 87-95. (In Thai)
- Pusriaon, T. (2018). *Research and development in Education*. Mahasarakham : Takkasila Karphim. (In Thai)
- Srisa-ard, B. (2011). *Preliminary Research* (8th ed.). Bangkok : Suwiriyasan. (In Thai)
- Suwannaraj, S. (2016). Development approach of household accounting Cooperative Credit Unions : A Case Study Cooperative Credit Union Thipchang, Tambon Pongyangkhok, Amphurhangchat Lampang Province. *Journal of Modern Management Science*, 9(1), 154-166. (In Thai).
- Wasi, P. (2007). *Sufficiency Economy and Civil Society*. Bangkok : Mochaoban. (In Thai)